

HET OOSTENDSE M. A. P. in deXXe EEUW

door Jef KLAUSING

Voor het novembern timer van 1975 van het Oostendse Heemkundig tijdschrift "De Plate" schreef ik een bijdrage over de openbare waterplaatsen te Oostende. Sedertdien is op dat gebied veel veranderd in onze stad: er zijn er bijgekomen, maar er zijn er veel te veel verdwenen. De huidige bijdrage werd om die reden zoveel als mogelijk "geactualiseerd" tot het einde van de XXe eeuw. Verder durven we ons voorlopig niet wagen: tengevolge van de talrijke Openbare Werken in de stad die afgewerkt, in uitvoering of gepland zijn, is het tot op heden praktisch onmogelijk te voorspellen wat de toekomst ons brengen zal.

"Que serà, serà !"

DE « BELLE EPOQUE »

Rond de eeuwwisseling beschreef een Engelse reisgids voor Oostende de toiletten van de "koningin der badsteden" van toen als volgt:

URINALS

Public conveniences are not very numerous at Ostend, there is one in the Boulevard van Iseghem near, the rue de Flandre only open in the season 10 c.l.d. Mural accommodations outside Railway station, back of police station near the railway station. Near the Theatre, place du Theatre (het huidige Marie Joséplein), Quai des Pêcheurs, opposite rue St. Paul, Park Leopold, near Gas Works, top of rue du Carénage. (de vroegere Werfstraat, nu: Hendrik Serruyslaan). Every Estaminet or public House contains a yard marked: COUR on the door, in any of these places by paying a drink, you can retire to the Cour."

Tot hier de inventaris van dit straatmobilair tijdens de *Belle Epoque*. Wat daarna is bijgekomen en/of weggevallen is, tracht ik hierna zoveel als mogelijk mede te delen aan de hand van eigen herinneringen en de mémoires van meer ervaren "geabonneerde gebruikers".

DE BEHOEFTE

Bij dit overzicht past het even stil te staan bij de behoefte aan dergelijk straatmobilair. Dat de nood hieraan in onze stad groot was, kan men gemakkelijk opmaken uit de Engelse inventaris, maar nog andere gegevens bevestigen de treurige toestand van toen. Ze dateren wel uit 1887, maar het blijkt dat het aantal voorzieningen geen gelijke tred gehouden heeft met de behoeften van toen.

De "Almanach du Commerce et de l'Industrie" voor het jaar 1887, uitgegeven door Stracké, vermeldde 319 herbergen voor Oostende. Hierbij waren Mariakerke en de andere naderhand geannexeerde buurgemeenten niet inbegrepen!

We mogen veronderstellen dat deze Almanach enkel het aantal drankgelegenheden vermeldde voor de toeristen en de betere instellingen waar de welstellende burger-bevolking samenkwam, de betere zaken, waarvan de uitbaters bereid waren te betalen voor de opname van "hun établissement" in de geprezen Almanach.

Volgens het blad: "L'Echo d'Ostende" telde de stad toen in werkelijkheid 760 cafés en herbergen. De talrijke "débits de boisson", waar men aan de toonbank in de "haaste en de gauwte" een of meer kleintjes of demi-bocks kon nuttigen waren hier zeker niet bij gerekend. Voor de 23.800 inwoners van de stad telde men toen, de débits niet mee-gerekend, één herberg per 31 inwoners, kinderen inbegrepen.

DE SNELZEIKERS

We moeten bij het tekort aan urinoirs niet enkel aan de mannen denken, ook de dames hadden herhaalde malen per dag behoefte aan een "vidange". Gelukkig voor hen bestonden er toen onzichtbare faciliteiten die de leden van het andere geslacht verlichting en hulp in nood brachten.

Waren de mannen te beklagen wanneer het op ontlastingsmogelijkheden kwam, de dames, volgens mijn persoonlijke herinneringen en de mededelingen van ervaren en bekwame "kurieuzeneuzen", hadden het veel gemakkelijker. Een onbekend modeontwerper had een bijzonder kledingsstuk voor de vrouwen ontworpen dat zeer snel verspreid werd bij het vrouwelijk geslacht, niet om er mede te pronken, maar voor het gemak, wat niet altijd het geval is als het om een modeartikel gaat.

Het was een linnen broek die buiten het zicht onder de lange rokken werd gedragen. Dit kledingsstuk noemde men wel een "toebroek", in werkelijkheid als men de archiefstukken in de musea bestudeert, ging het om een "open broek" die niet moest verwijderd worden om aan zekere behoeften te voldoen.

Dit kledingsstuk droegen de dames onder hun lange rokken zodat als de nood het hoogste was en de dames **het** niet meer konden ophouden zich enkel *scherrewiet* over de straatgoot hadden te plaatsen om **het** onbemerkt in de riool te laten vloeien. Dames die, zoals vele seksegenoten, regelmatig in een ernstig gesprek gewikkeld waren konden door dit kledingsstuk terzelfdertijd twee belangrijke bezigheden uitoefenen.

Met de mode waardoor de rokken door de jaren korter en korter werden, kwam het kledingsstuk in de vergeethoek, waarschijnlijk omdat het onmogelijk geworden was om nog "in den duik" zijn natuurlijke behoeften te voldoen.

DE PISSER

De evolutie bij de mannen verliep trager, zelfs veel te traag voor velen. De toerist die het monument voor de zeelieden op de zeedijk aan het kleine strand in het oog krijgt, zou op het eerste zicht wel eens kunnen denken dat de matroos die naar de stad gekeerd staat de houding aangenomen heeft die de mannen gewoonlijk aannemen om de afvloeiing van de lichaamsvochten te bevorderen. Ze hebben het mis op. Het gaat hier niet om de treurende houding van een zeeman over het verdwijnen van zoveel nuttig straatmeubilair en gemakken, zoals we verder zullen zien.

Voor de onwetende bekijker kan dit een grote vergissing zijn en een verkeerd beeld geven van het hartelijk onthaal dat de stad aan zee aan haar bezoekers biedt, ook niet als voorbeeld van de houding hoe het wel kan bij gebrek aan bepaalde gelegenheden.

DE OOSTENDSE GARREN

Tot na de tweede wereldoorlog telde Oostende veel "garren", ook "gangen" genaamd zoals bijvoorbeeld de Sprotgang, de Hanegang, en zoveel meer. Bekend was ook de "garre van Konee" mede door het feit dat de oude Oostendenaars veel over die "garre" hadden horen vertellen, maar niemand wist precies waar die garre ooit gelegen was. Er werd zelfs lange tijd over die ligging gepolemiseerd in het heemkundig tijdschrift "De Plate", waarbij onder meer beweerd werd dat ook Nieuwpoort, Knokke en Brugge "garren" van Konee kenden. Die van Brugge bestaat inderdaad nog.

Later werd in oude documenten gevonden dat de Oostendse garre van Konee wel bestaan heeft en gelegen was in de Aartshertoginnestraat tussen de Jozef II straat en de Vindictivelaan, op de plaats van het huidige "klein" College.

Die garre moet druk bezocht geweest zijn door mannen in nood die er hun volle blazen kwamen ledigen. Maar de politieagenten kenden ook de plaats en lagen op de loer. Vandaar het liedje dat destijds te Oostende goed gekend was:

*Siessen stoend te piessen in de garre van Konee,
Ter kwamen twee poliesjes en ze paken Siessen mee.
Siessen zei "weleire wat hên k' ik nu gedaan?
"Je moe nie vele poerren (tegenstribbelen)
of je goat de bak in gaan*

In een andere versie ging het aldus:

*Siessen zei "weleire,
'k Hên ik nieks gedoan
Aan (had) k'ik het moeten weten
'k aan 't in 't garretje nie gedoan.
En zoender veel kak
En op hun gemak,
Plooiden de poliesjes Siessen in den bak.*

Het was te begrijpen dat Siessen en andere lotgenoten de voorkeur gaven aan de garre van Konee en andere garren om aan hun natuurlijke behoeften te voldoen. De nood was groot en dat wisten de politieagenten ook. Een agent tekende volgende overtreding op in zijn dagboek:

22 augustus 1909

Op dienst zijnde in de Kleine Kaaistraat (nu: Paster Pypestraat) zag ik en mijn collega zekeren Gerard D. zijne vest aftrekken en beriep iemand met hem te willen vechten. Zijn vrouw nam hem bij den arm en deed hem naar huis en dan verklaarde Charlotte C. dat Peter B. in den gang der Visschersgilde gewaterd had en daardoor met den broeder van D. in ruzie was gekomen. Wij hebben er niets van gezien.

Volgens hetzelfde dagboek werd Peter B. veroordeeld tot 1 frank boete of 1 dag voor te wateren
uit "Lange Nelle" nr. 2/2000

Er waren in onze stad meer herbergen dan openbare gelegenheden waar men de overtollige vloeistof uit het lichaam kon verwijderen. Wie van de nutsgebruikelijkheden in de herbergen gebruik wil maken is zedelijk verplicht een of andere vloeistof te nuttigen en op die manier terecht te komen in het "*perpetuum mobile*": 't is er in gegaan en 't moet er ook weer uit, zoals de Antwerpse Strangers in de tijd zongen.

Ary Sleeks tekende rond de eeuwwisseling een liedje op dat ons wil doen geloven dat er toen in onze stad meer voorzieningen ten dienste van de mannen zouden geweest zijn. De politie waakte er bovendien streng op dat alles fatsoenlijk zou gebeuren, vooral omdat, volgens hetzelfde deuntje, er mannen waren die zich weinig of niet stoorden aan de voorschriften.

*In de stad Oostende staat een groot piessien,
Omdat de stad Oostende toch zoe proper zien,
Den einen pist alhier,
Den and'ren zeikt aldaar,
Je broek is nog niet open of de poliesje die is doar.*

Refrein:

*En wat een merde, nondedju (3 x)
Dedju!*

Dit alles te zingen op de melodie van "Toen onze Vader Adam nog een jonkman was..."

DE ROLLENDE WEESEE

Na wereldoorlog I was de toestand even ellendig gebleven voor de mannelijke blazen. Niettegenstaande men in het interbellum de beschikking had over verschillende openbare plaatsen waar de Oostendenaars zich ten gepaste tijde konden terugtrekken "als de maat vol was", werd in de Oostendse revue van het jaar 1924 aan de bestuurders van de stad getoond hoe men aan dit gebrek kon verhelpen.

Het verhaal komt van Camille Geselle die het vertelde in het jaarboek 1979 van de Bredense Heemkring "Ter Cuere".

"Het toneel stelde de zeedijk voor waar vele toeristen aan het wandelen waren. Een rollende W.C. werd over het toneel geduwd, een W.C. op wielen waarin de gebruiker natuurlijk aan het oog van het publiek onttrokken was.

Om zijn diensten aan te prijzen zong de "uitbater" het volgende lied:

*'k Heb wat uitgevonden en het zaakje valt goed mee
Wij doen dagelijks de ronde met de rollende Wécé
Aan de hoeken en de kanten waar ik er mede verschijn
Daar heb ik klanten die soms zijn
Door de Pi-pi of de Ka-ka zeer verrast
En bij ons worden ze zonder pijn of smarten ontlast.
Prenez place, messieurs, mesdames !
Madam , menhère, zet je maar nère,
't Is bon-marché, e kwartje frank.
Allez ! allez ... Allez entrez
Dans le Wé-Cé
En je zit er op je gemak te profiteren
Laissez tomber, en gansch het pakje,
Laat het maar zakken.
Allez, messieurs, mesdames, entrez !*

Camille Geselle vertelt verder:

Een ogenblik werd gedacht werd dat de Oostendse Revue deze keer haar slag had thuis gehaald want in het Leopoldpark had het er alle schijn van dat men iets in deze aard aan het bouwen was, alhoewel men van oordeel was dat het daar niet de geschikte plaats was.

We werden teleurgesteld in onze verwachtingen want het bleef slechts bij een klein bakstenen muurtje. Iedereen vroeg zich af waarvoor het wel dienen kon, tot men het grote nieuws vernam dat het hier een gedenkteken betrof ter ere van een Oostendse volksjongen die een groot muzikkenner werd, maar gedurende gans zijn leven niets anders dan miskenning had gekend.

Het stadsbestuur wilde deze miskenning goed maken. Onder druk van andere Oostendse kunstenaars voelde het zich zedelijk verplicht hulde te brengen aan deze kunstenaar. Ze zullen op het stadhuis geoordeeld hebben: dan maar zo eenvoudig mogelijk.

*Die miskende kunstenaar was **Edmond Lapon** hij werd geboren in het Klein Kaaistraatje (nu: Paster Pypestraat) en was dus een heel eenvoudige jongen.*

Op het bakstenen muurtje werd een bronzen bas-relief met de afbeelding van de kunstenaar bevestigd, maar die bleef niet lang hangen. Op een morgen was de plaat verdwenen. Men heeft nooit geweten of het hier een vandenstreek betrof, of een stil protest tegen de kleinzieligheid van het stadsbestuur.

Het muurtje zonder bas-relief werd dan door velen gebruikt waarvoor men aanvankelijk dacht dat het gebouwd werd!

Sic transit gloria mundi!

DE "DROGE COO" EN DE KONINKLIJKE GAANDERIJEN

De "*Droge Coö*" was het lokaal aan de oostzijde van de Koninklijke Gaanderijen waar de oude mannen samen kwamen om, onder andere, een kaartje te leggen, zonder verplicht te zijn iets te consumeren in tegenstelling tot andere gelegenheden in de stad waar gekaart werd onder andere in de "*Biercoo*" de herberg van de bekende, intussen ter ziele gegane Coöperatieve: S.E.O. op de hoek van de Ieperstraat en de Alfons Pieterslaan daar werden wél menige "demi-bocks" gedronken. Vandaar: de alternatieve naam: "Droge Coö".

In het hoekje bij de haag, tegen de achterzijde van de galerijen, naast de "Drie Gapers" (onder het standbeeld van Leopold II op de zeedijk) bevond zich een "mono" die niet altijd proper en reukloos was. De vraag in die kleine gelegenheid was altijd (veel) groter dan het aanbod, ondanks het uiterst minimale drankverbruik, zodat de personen die gepresseerd waren en niet konden of wilden wachten op hun beurt, zich dan maar tegen de muur of in de haag nabij de mono ontlastten, ondanks de nabijheid van een betalende gelegenheid voor dames en heren in het onmiddellijke bereik van de hulpzoekenden. Maar deze gelegenheid was enkel tijdens het zomerseizoen geopend.

De weide achter de galerij met zijn bloemenperken, pergola en struikgewas moest plaats maken voor de badinstellingen en zo verdween de mono en omgeving uit het stadsbeeld.

HET KURSAAL

Hier faalt mijn geheugen enigszins. In die tijd was ik geen fervente kursaalganger omdat ik het mij niet kon veroorloven. Naar ik me herinner zou hier tot 1940 een "mono" ter beschikking zijn geweest voor de wandelaars op de zeedijk, waarschijnlijk langs de Westhelling ongeveer op de plaats waar de nu verdwenen trap die vroeger naar de "Beaulieu" leidde gebouwd was. Het oorspronkelijke meubel werd door de Duitsers, samen met het gehele gebouw met de grond gelijk gemaakt. De soldaten van Adolf waren geen "zeikers", beweerde hij, en hadden er bijgevolg geen behoefte aan. De schildwacht die het groot kanon dat er kwam in de plaats van het kursaal moest bewaken zal wel opgelucht zijn geweest toen hij, nadat het kursaal afgebroken werd, opnieuw de zuivere zeelucht kon inademen.

Toen de trap van de zeedijk naar de "Beaulieu" er kwam bij de bouw van het nieuwe kursaal, was het oorspronkelijke "meubel" niet voorzien in de plannen van architect Stijnen. Ouden van dagen moeten dit niet opgemerkt hebben en de jongeren vonden het een geschikte plaats. Het gevolg was dat het daar een "stinkende boel" werd en dat het toenmalige stadsbestuur een serieuze politieke daad stelde om de omgeving van het kursaal aantrekkelijker te maken: de trap werd afgeschaft.

DE ACHTERKANT VAN DE SCHOUWBURG

Aan de achterkant van de Koninklijke Schouwburg, in de Langestraat, nabij de Christinastraat in de doorgang waar de decors werden binnengebracht, was er een druk bezocht meubel tegen de muur van het nabije huis, waar de bezoekers van de vele drank- en dansgelegenheden in de nabijheid toegang (of beter: **afgang**) vonden voor de allerdringendste boodschappen. Toen deze schouwburg onder de auspiciën van onzen duurzame ere-burgemeester Piers werd afgebroken en vervangen door het hoogste en lelijkste gebouw van de Atlantische kust, werd niet gedacht aan de meest dringende behoeften van de talrijke "Long-street" bezoekers.

De oase is een woestijn geworden.

DE PERMANENCHE

Tussen het visserijdok en het kleine strand stond voorheen het gebouw dat de Oostendenaars bedachten met de naam, afgeleid van het Frans "La permanence": de Permanenche, waar de reddingsboot dag en nacht klaar stond om schipbreukelingen te hulp te snellen. Daar was een ruime "gelegenheid" voorzien die niet enkel door de van dienst zijnde bemanning van de reddingsboot gebruikt werd, maar nog drukker door voorbijgangers en zelfs omwonenden.

Het gebouw werd door de Duitse bezetters afgebroken samen met de "voorziening".

DE NIEUWSTRAAT

Tussen de Schippersstraat en het Oude Mijneplein, waar nu een modern appartementsgebouw met handelszaak op de benedenverdieping gebouwd werd, bevond zich toenmaals een "meerpersoonsgelegenheid". Het typische van dit straatmeubel was wel dat de gebruikers niet met het gezicht naar de muur van het gebouw stonden gekeerd, maar wel naar de straat toe, zodat men, tijdens het voldoen van de behoeften, over het muurtje de gebeurtenissen op de straat kon volgen en zelfs het praatje voortzetten met de gezellen die buiten al of niet hun beurt stonden af te wachten.

DE BAS

In de omtrek van de Nieuwstraat zijn wij in het oude Visserskwartier beland. De Schippersstraat en de Sinte Fasiessjefasoesjestraat (Sint-Fransiscusstraat), werden nog lang zeer intens en vooral ellendig bewoond door vissersfamilies die het in het begin van de XXe eeuw tot omtrent de tweede wereldoorlog het niet zeer breed hadden en waarvan velen in de grootste armoede leefden.

In het Oostendse weekblad: DE ZEEWACHT van 13 november 1992 deelde Omer Vilain, ere-stadsbibliothecaris, het volgende mede.

*De oudere Oostendenaars, vooral deze afkomstig uit het visserskwartier weten dat de **BAS** een grote rol speelde in het dagelijks leven van de bewoners aldaar.*

*De Bas is het gedeelte van de strekdam die langs het staketsel loopt, beginnende van het Klein Strand. Het woord komt uit het Frans: **basse**, de laagte. Deze uitverkoren plaats kwam onder aan het staketsel soms bijna droog te staan bij kranktij. Men ging er krabben zoeken, want deze schaaldieren schuilden zich nog dikwijls tegenaan de balken (van het staketsel). Ook ravottende jongens speelden en stoeiden er bij halfoog water. Menigeen is van die gladde met mos begroeide dam afgegleden en in het water terechtgekomen, sommigen verdronken.*

De Bas speelde nog een andere rol bij heel wat vissersfamilies. Er huisden dikwijls acht tot tien gezinnen in een woning aan of nabij de Visserskaai. Als men het aantal gezinsleden per gezin telde, kwam men soms aan 40 of 50 personen per huis. Als men daarbij weet dat er soms maar één W.C. per huis was, kan men raden hoe moeilijk die toestand was.

Menige jongen of man ging in weer of wind, 's ochtends vroeg naar de Bas. Er was daar dichtbij het staketsel een trap. Men ging zo laag mogelijk hurkend zitten. Het klotsende water zou de uitwerpselen wel wegspoelen.

Zo heb ik nog een zeeman uit de Cirkelstraat gekend die nooit op een normaal W.C. kon gaan en tot in het begin van 1970 iedere morgen naar de Bas trok om daar zijn grote behoefte te doen.

Nu hoort men het woord de Bas niet meer, tenzij men er in de zomer zonneklappers uit de wind ziet liggen. Men hoort dan nog wel eens zeggen: ze liggen aan de kant van het sas."

DE OUDE (NIEUWE) GARNAALMIJN

Ongeveer ter hoogte van de "Zwijnemarkt" werd na de laatste oorlog een nieuw gebouw gezet bij het vissersdok. Achter die oude nieuwe garnaalmijn die slechts korte tijd als zodanig werd gebruikt en omgebouwd werd tot **Noordzeeaquarium**, was er een gelegenheid waar meerdere personen zich naast elkaar konden ontlasten. Maar die volgens een interpellatie in de gemeenteraad, in juni van het jaar 1975, en door ondergetekende persoonlijk gecontroleerd, de klassering **zeer vuil** volledig verdiende. Dit oord van onreinheid is intussen verdwenen en heeft plaats gemaakt voor een paar banken waar de "habitués" kunnen zonnen, als er tenminste zon is, met "zicht" op het visserij- en jachtdok.

HET ZEESTATION

Nabij het einde van de visserskreek, bewesten de oude sluis, stond een gebouwtje dat als magazijn voor de sluisknechten dienst deed. Het noordoostelijke deel was ingericht als openbare waterplaats. Er was plaats voor velen naast elkaar, maar er waren geen afscheidingen voorzien zodat bij drukke bezetting, meestal wanneer de trein uit Brussel aangekomen was, men mits wat ellebogenwerk zichzelf tamelijk vlug kon bedienen.

De geelgekalkte binnenmuren waren steeds voorzien van de meest schunnige tekeningen en opschriften. Men bleef er ook niet langer dan noodzakelijk, want ondanks de vele openingen in de muur die voor de verluchting moesten zorgen, rook het er allesbehalve fris. Het gebouwtje verdween toen de nieuwe sluisen aangelegd werden.

Sasmeester Pascal vertelde aan Flor Vandekerckhove (Het Visserijblad september 1998) het verhaal van de "gelegenheden" in de omgeving van "het oude sas" toen hij in de jaren zestig tewerkgesteld werd aan de Oostendse sluisen.

"Naast ons wachthuisje was er een publieke W.C. en daarnaast kon je frieten kopen in hetgeen heel terecht een "frietekot" genoemd wordt maar dat vandaag verbloemend, omschreven wordt als frietshop en, godbetert: frietboetiek!"

"Naast de sluis bevond zich de "stroenthoek". Bij laag water beval de sluismeester om de schuif open te zetten van waaruit de inhoud van alle Oostendse W.C.'s naar zee dreef. Het was een paradijs voor de ratten uit de hele omgeving. Een mooi zicht was het niet en smakelijk was anders".

"Dat ondervonden ook diegenen die hun portie frieten aan de rand van die put wilden opeten. Maar de "stroenthoek" had ook voordelen: er lagen daar enige garnaalscheepjes die geen last hadden van aangroei onder het wateroppervlak ... wegens te veel ammoniak in het water..."

"Waar het kon hielpen we de medemens. Zo was er die dame die dringend moest. Ze wilde bijgevolg dringend weten "where the toilet" was. Daar was inderdaad wel een W.C. maar alleen voor mannen. De mevrouw was echt wel "in a hurry" en de sasknecht stelde haar een emmer voor die in het sashuisje stond. En zo geschiedde, moest het vandaag gebeuren, dan vloog je de gevangenis in."

"Het openbaar toilet was dan weer een ontmoetingsplaats voor homo's. Als je daar stond te plassen was er altijd wel een buurman die over het muurtje kwam kijken."

NOG HET ZEESTATION

In de muur tussen het station en de parkeerhaven, nabij de plaats waar de trams een vaste stopplaats hadden en waar de bussen naar de omliggende gemeenten vertrokken of hun eindpunt hadden, was er gedurende lange tijd een "mono" voorzien die naderhand werd omgebouwd tot een horizontale pisbak waar twee personen naast elkaar hun bedrijf konden uitoefenen.

Ondanks het feit dat deze gelegenheid zeer geschikt was, niet alleen voor de taxichauffeurs die op klanten stonden te wachten, maar ook voor bus en tramreizigers en fietsers die het verder willen brengen met de trein, is dit comfort om onbegrijpelijke redenen verdwenen bij de bouw van de nieuwe terminus voor bus en tram.

Binnen het station is wel een gelegenheid voorzien, te gebruiken tegen betaling en met faciliteiten voor de twee geslachten. Is niet altijd geopend, bijgevolg onbetrouwbaar na een lange treinreis en enkel geschikt voor kenners: het etablissement is niet zichtbaar van buiten het station.

DE PEPERBUSSE

Naast het vagevuur, in een hoekje tussen de steunberen van de oude kerktoren, aan de kant van de "Grote Kerk" was er in de tijd ook een gelegenheid. Aangezien er niet veel plaats was, was het een "éénmanszaak". Proper en gemakkelijk te bereiken, maar spijtig genoeg verdwenen. De stedelijke overheid moet hoogstwaarschijnlijk gemeend hebben dat de arme zieltjes uit het nabije vagevuur, die slechts een bovenlichaam bezitten, deze instelling niet kunnen gebruiken om aan hun behoeften te voldoen.

DE TETTEBRUG

Toen het "de Smet de Naeyer bruggencomplex" werd gebouwd overdekte deze, vooraleer de spoorweg te overbruggen, de sedert lang gedempte afleidingsvaart van het eerste handelsdok naar het kanaal Oostende-Brugge. Onder de dubbele trap van boven op de Tettebrug naar de ene vaartoever, de "Goede Windenkaai" beneden, was een ruime gelegenheid voorzien, zeer proper en net, bezet met glazuren tegels. Deze gastvrije gelegenheid tussen vaart en spoor, verdween bij de aanleg van de Goede Windenhelling, waar nu trams en bussen van en naar de centrale stopplaats bij het Zeestation op en af rijden.

Op de linkeroever van het kanaal, kant slachthuis, was eveneens een W.C. ingebouwd onder de trap die van boven naar de Slachthuiskaai leidde. Ook hier een voorbeeldige plaats die wellicht wegens zijn ligging minder gekend, minder goed gelegen, maar niet minder gebruikt werd voor andere "goede doeleinden". Onze Oostendse volksdichter en zanger Bertino schreef en zong er in zijn tijd een liedje over, getiteld "onder de tettebrug". Deze aanbeveling baatte niet om het waterverkeer aan te moedigen: te weinig passanten en abonnés met het gevolg dat de ingang dichtgemetst werd.

Ik heb het zeer zelden bezocht, vooraleer het portaal toegemetsd werd. Ook de slachters in het nabijgelegen slachthuis hadden andere en aangenamer toevluchtsoorden in de nabijheid.

HET DOUANEGEBOUW OP DE WEG NAAR 'T SAS

Breeningenaars en Sassers die zich te laat opgehouden hadden in de goede stad Oostende, en de laatste tram of bus in de richting van hun haardsteden voor hun neus zagen vertrekken en bovendien door te veelvuldig van de producten van de Oostendse bierafzetter genoten te hebben niet meer bij machte waren de kosten van een taxi neer te tellen, moesten wel te voet de baan van de Tettebrug tot aan de "Bolle" en verder afleggen.

Tegen het gebouw waar de burelen van de douane gehuisvest zijn was een gelegenheid voorzien om de mannen toe te laten zich op een treffelijke manier te ontlasten. Mijn Bredense informant vond deze plaats zeer geschikt voor een "vloggertje" zonder gevaar van bekeuringen door patrouillerende wetsdienaars.

Om onbegrijpelijke redenen heeft hij nooit gelet op de concurrerende hagen, haagjes, struiken en hangars langs dezelfde baan. Of was het drukke verkeer langs deze weg misschien een mogelijke rustverstoorder?

DE KERK VAN 'THAZEGRAS

Vòòr dat die kerk afgebroken werd had men, naast de hoofdingang, tegen de muur van de vroegere zusterschool een "meermansgelegenheid": vier mannen konden er zich op hetzelfde ogenblik ontlasten, een record voor de "stad aan zee". De instelling was niet altijd geschikt noch aan te raden voor dringende gevallen: men moest eerst de trap afdalen naar de ingang van de kerk toe en dan vlug naar links naar het hoekje aan de muur lopen voor het te laat was.

Naar geloofwaardige getuigen beweerden was dat nochtans een der drukst bezochte gelegenheden van de stad, vooral door de ligging in de nabijheid van de kazerne met de soldaten van het derde linieregiment die gaarne een pintje dronken, tot en met de mannen van de Zeemacht vooraleer die, volgens Jan Piers, Oostende nooit zouden verlaten.

Nu de soldaten er niet meer zijn en later de matrozen van de zeemacht naar andere oorden verhuisden zal de kalandiezie wel gedaald zijn zodat met de kerk die moest verdwijnen deze geriefelijkheid ook afgebroken werd. Op het Hazegras zijn er wel voldoende gezellige gelegenheden bijgekomen om zich te ontlasten, maar in de meeste kosten de pintjes iets meer dan 45 fr.. Opgepast dus voor "*wolfijzers en schietgeweren*"!

"DE ZEEMEERMIN"

We moeten niet alle schuld op Jan Piers steken, maar toen het prachtige gebouwtje, de "Zeemeermin" dat als politiebureel gebruikt werd en dat de Duitsers of de Engelsen vergaten plat te smijten, onder Burgemeester Van Glabbeke afgebroken werd om plaats te maken voor zijn "*Art et Technique*"-ploeg, verdween meteen een enige gelegenheid om zich te ontlasten in een Vlaams-gotische gelegenheid en dit bovendien onder politiebescherming.

DE PERRONSTRAAT

Tegen het prachtige oude station, dat Burgemeester Van Glabbeke ook liet vernielen om aanvankelijk plaats te maken voor een helikopterhaven die duizenden toeristen van de gehele wereld zou toegang verlenen naar de koningin der badsteden, die er niet kwam, maar in de plaats een vestiging van Delhaize, was er eveneens een gelegenheid om zich te ontlasten voor de militaire en andere bezoekers van de talrijke herbergen en danszalen in de omtrek.

DE BAKAPIS

Tussen de ontlastingsmogelijkheid van de Perronstraat en de ingang van de kazerne, die toen nog de naam van de mij onbekende "Generaal Mahieu" droeg, waren er nog talrijke kaffeetjes en kabberdoesjes en andere gelegenheden om de leeggelopen ingewanden bij te tanken. De enige waterafvoerplaatsen in de kazerne waren voorzien op plaatsen die niet in het onmiddellijk bereik van de "*chambres*", de slaapkamers waren. Als het "pressé" was, was het zeker niet aan te raden tot daar te lopen. Wat kon de soldaat dan doen met zijn private wateroverlast?

De "Faar", de commandant van de zesde compagnie, de compagnie « sidol » waar alles moest blinken tot de veterhaken van de schoenen toe, hield er sterk aan het stukje kazerne waar hij zijn recruten moest onderbrengen te verfraaien en het verblijf in de plaatsen waar zij enkele maanden tegen hun goesting moesten verblijven, aangenaam te maken. Wat kon hij beter dan beroep doen op de natuur en zo werden enkele bakken met geraniums geplaatst in het verblijf van de kandidaat-landsverdedigers.

Ze waren niet alleen lieflijk om te bekijken, de bakken met bloemen, maar zeer nuttig in geval van hoge nood als er geen tijd te verliezen was. Dat mocht niet en op zekere dag dat zo een gelegenheid in gebruik was, kwam luitenant de Lattre onverwacht op het slagveld en de sergeant van de week

mocht een aantal overtreders op 't rapport van de commandant zetten omdat ze vergeten hadden " dat de bak-a-fleur niet de bak-a-pis" was.

DE TWEEDE BASSING

Tegenover het 2° handelsdok, aan de overzijde van het O.L.V.College, stond, ingekaderd in het mooie gotische station, het eerste stationsgebouw van onze stad. Daar was eveneens een waterplaats voorzien, die verdween met de afbraak van de mooie gebouwen in Vlaamse gotiek. Die bassing werd hierdoor een zeer geschikte en ruime "ersatzpiessiene" als er geen agenten in den omtrek waren wel te verstaan.

DE KAPPELLEBRUG

Aan de ingang van deze brug, zijde Kapellestraat, werd een gebouw opgericht waar naast staande en zittende faciliteiten voor de twee geslachten ook gestortbaad kan worden. Hier ook is alles tegen betaling en is bijgevolg vooral geschikt voor de rijke yachtvaarders uit de omtrek die het kunnen betalen, als het open is.

Deze nieuwe schikkingen zijn zeker niet voldoende om de twee gotische voorzieningen te vervangen: wie heeft na enkele pinten bier in de eerste plaats behoefte aan een stortbad ?

DE OUDE "GAZE"

Dat was de Oostendse gasfabriek die het hele gebouwencomplex innam waar nu het Gerechtsgebouw staat. In de Vindictievelaan, tegenover het ronde gebouw met het "panorama van den IJzer", waar nu het stadhuis staat, kende men een zeer bekende en beruchte waterplaats. Zoals in de Nieuwstraat, gebeurden de werkzaamheden hier eveneens met "zicht op de straat". Met de afbraak van het gasgesticht en de bouw van het Gerechtsgebouw verdwenen en niet vervangen.

Begiftigd met de kenmerkendste sterke geur van geheel de stad, inclusief de stroenthoek, wees het, vermengd met de reuk van de oude gasfabriek, de weg aan talrijke noodlijdenden van wijd en zijd.

Tot ver in de Boulevard du Midi (thans Alfons Pieterslaan) werd men gewaar waar men moest zijn, vooral wanneer de wind uit het Oosten kwam, wat wel goed weer voorspelde voor de bewoners van die laan, die echter de voorkeur gaven aan een echte barometer om te weten of het zou regenen, zoals gemakkelijk te begrijpen was.

DE ACHTERKANT VAN DEZELFDE "GAZE".

In de Euphrosine Beernaertstraat, in het hoekje gevormd door een viertal huizen, waaronder de herberg "Het Mosselhuis", en de ietwat achteruit gelegen muur van het gasgesticht, tegenover de "stakjes" de uitgang van het park, waar we als bengels "potjekarrie" kwamen spelen, was er eveneens een voorziening die zeker nooit onderhouden werd gedurende het ganse bestaan. Ook dit meubel verdween bij de afbraak van de gasfabriek en later de aanleg van de autostrade tussen Brussel en Dikke Matille.

Zelfs Siessen eenarm, niet de Siessen van uit de garre van Konee, maar de invaliede politieagent die op de gezondheid, de netheid en de zedelijkheid in het Leopoldpark, de loslopende honden en bijzonder op ons moest waken, gaf er de voorkeur aan om zich van overtollig vocht te ontlasten bij de Weduwe Germonpré die het ook al verdwenen Mosselhuis uitbaatte.

HET PARK VAN LEOPOLD

Hier had men de beschikking over een zeer ruime overdekte plaats, bekleed met glazuren tegels: een waardig pispaleis. Het was gelegen tegenover de Ooststraat, onder de trap die leidde naar de

fontein en de bovenkant van het bloemenuurwerk. Deze gelegenheid was altijd goed onderhouden en altijd zeer proper. Er was plaats voor velen in afgescheiden stalletjes. Maar de gelegenheid had een zeer slechte naam als rendez-vous plaats voor mannen met die bijzondere neigingen die vandaag als normaal worden beschouwd.

Het kompleks verdween bij de doortrekking van de autostrade en de verplaatsing van het bloemenuurwerk en de fontein. Bij de aanleg van de ondergrondse parking werd naderhand evenveel belangstelling gegeven aan de behoeften – maar deze keer tegen betaling – zowel als van de heren als van de dames.

DE “TRINKHALL”

De Duitse en Engelse legers hebben bij hun pogingen om onze stad aan zee klein te krijgen de “Trinkhall” over het hoofd gezien. Het gebouw in Zwitserse chaletstijl werd omtrent het begin van de XXe eeuw op de “berg” in het Leopoldpark gebouwd toen men er aan dacht de bron met het wondere, geneeskrachtige en vooral zeer onsmakelijke “Eau d’Ostende” uit te baten.

Er was een terras voorzien om de kuurgasten en/of de liefhebbers toe te laten wat uit te rusten en terug op adem te komen na het nuttigen van het wonderbare Oostendse water. Er werden wel enige klanten aangelokt maar toch was het resultaat niet schitterend, later voorzag men het gebouw van enkele badcellen, maar ook dat mocht niet baten zodat men verplicht was de exploitatie stop te zetten in 1952: men kon aangenamer drankjes te Oostende drinken.

Waar veel, vooral water gedronken wordt moet men zorgen voor de afvloeiing: ook dat was voorzien door de bouwmeester die in een bescheiden hoekje een afwaterplaats had ingebouwd.

Het gebouw werd niet meer onderhouden en in 1960 werd besloten door burgemeester Piers om het gebouw af te breken: hij had iemand gevonden die er een dancing zou bouwen, wat nooit gebeurde, zodat meteen nog een waterplaats voorgoed verdween uit onze stad die wel niet zeer strategisch geplaatst was, weinig gebruikt en niet betreurd; er zijn voldoende bomen en struikgewas in de onmiddellijke nabijheid.

HET MARIE JOSEPLEIN

Onder de aubette van de tram bevindt zich voorlopig nog altijd een sterk afgezonderde gelegenheid (met zelfs een afzonderlijke toegangstrap zowel voor dames als voor heren) waar tegen vergoeding – wanneer geopend – gebruik kon gemaakt worden van de nuttige instellingen. Deze waterplaats was hoofdzakelijk bestemd om gedurende het zomerseizoen ten dienste te staan van de reizigers die na een lange tramrit in onze gastvrije stede arriveerden., maar waar de Oostendenaar, ook buiten het seizoen zijn heil zou kunnen vinden. Na een sortietje in de Langestraat en aanliggende amusementsoorden was het in ieder geval weinig te betrouwen om, zelfs gedurende het toeristische seizoen, op die gastvrijheid te rekenen.

DE ST. JOZEFSKERK

Op een strategische plaats aan de Antwerpenstraat met zicht op de honderdjarige kerk, is er naast het kerkgebouw nog altijd een gelegenheid met hokjes waar vier mannen terzelfdertijd in actie kunnen treden als de nood het hoogst is.

Vroeger was die exercitieplaats van de straat afgeschermd met een ijzeren afsluiting. Dit bleek naderhand geen voldoende weerstand te bieden aan de ontsnappende gassen, roestte weg en werd vervangen door een muurtje met bovendien een dak om de gebruikers ook aan de bovenkant te beschermen tegen de nattigheid.

De kerk werd 18 maart 1901 gewijd zodat dit straatmeubel mag aanzien worden als de oudste nog bekende gelegenheid van de stad die bovendien meegezegend werd toen de kerk ingewijd werd

zodat men met de "aflaat" op die plaats mogelijks nog verschillende bijkomende geestelijke aflaten zou kunnen verdienen, alhoewel niet bevestigd bij pauselijke bulle.

Nu de kerk volledig nagezien wordt, hopen velen dat men het aanliggende "heilige, gezegende en gewijde" historisch patrimonium niet zal afbreken maar bewaren voor het nageslacht en dit niettegenstaande het feit dat het onderhoud reeds sedert onheugelijke tijden niet meer gebeurd is, wat men wijd en zijd kan rieken..

Om het eeuwfeest van zijn Kerk waardig te herdenken heeft pastoor Michiels er niet beter op gevonden dan een biertje te laten brouwen dat gedoopt werd met de naam "**Dulle Jef**".

Het is ongetwijfeld een passend brouwsel voor deze gewijde plaats. Niet te straf, de Sint Jozefkerk is geen trappistenabdij, en ook om te vermijden dat de gebruikers ongodvruchtige liederen zouden aanheffen gedurende de goddelijke diensten na nadere kennismaking met "dulle Jef". Het geestelijk brouwsel is ook niet te flauw: om de nuttigers niet te verplichten het bijwonen van de kerkelijke plechtigheden veelvuldig te onderbreken om in het gewijde bijgebouw andere aflaten uit te oefenen. Nog onlangs uitte een bezorgde Oostendenaar langs de pers zijn bezorgdheid opdat tijdens de werkzaamheden die voor het ogenblik uitgevoerd worden aan de kerk, die gezegende plaats in zijn oorspronkelijke staat hersteld, geklasseerd en beschermd zou worden zoals andere patrimonium en dat men het met zorg zou behandelen en vooral regelmatig reinigen om het verspreiden van kwalijke geuren, die zeker niets te maken hebben met wierook, te verhinderen.

Mocht dit zo geschieden en het aloude pissatorium in al zijn glorie te Oostende behouden blijft mag men het wel dopen met de naam van de vloeistof die genuttigd werd om het toestel regelmatig aan de oorzaak van zijn bestaan te herinneren: "Dulle Jef pissodroom", onder bescherming van Sint Aymar.

Om de aandacht van de toeristen en van de in watersnood verkerende voorbijgangers te trekken zouden wegwijzers kunnen geplaatst worden om de richting te tonen waar men deze historische, gezegende en bovendien nuttige plaats naast de kerk kan bereiken.

DE HEILIG HARTKERK

Deze kerk werd gebouwd na de Eerste Wereldoorlog in de jaren 1920, ondanks het feit dat volgens een eminente Oostende-kenner in die kerk reeds in het begin van de XXe eeuw een mirakel zou zijn gebeurd. Aangezien men geen verdere mirakels verwachtte, werd achter-aan de kerk een gezellig en goed verlucht pissodroom gebouwd.

Om onbegrijpelijke redenen verdween deze gelegenheid na de laatste wereldoorlog: de Engelse bombardementen op de kerk waren er niet de oorzaak van.

PETIT PARIS

Volgens het verslag van de gemeenteraadzitting van december 1938 zou op dit kruispunt ook een dergelijke voorziening bestaan hebben. Dit blijkt uit een interpellatie over de openbare waterplaatsen in onze stad. Het blijkt evenwel dat toen deze interpellatie gehouden werd, het gebouw reeds verdwenen was. Waarschijnlijk op verzoek van de talrijke herbergen rond Petit Paris die de concurrentie vreesden van dit bestaande "**grootwaterhuis**"

BESLUITEN OM TE SLUITEN

Dat men bij de opgravingen te Walraversijde een waterplaats uit de XVIe eeuw ontdekte die dienst deed voor vier huizen, bewijst hoe onze verre voorouders reeds bezorgd waren voor de goede werking van de ingewanden, de gezondheid en de hygiëne van de inwoners.

De noodzaak van dergelijke instellingen werd onlangs nog bewezen op de wereldtentoonstelling 2000 van Hannover. Daar had men 3.200 toiletten voorzien voor de bezoekers. Op een gemiddelde van 1.000.000 kijkers per dag zou dat neerkomen op 1 faciliteit per 7.812 bezoekers. Dat was veel

te weinig zodat zelfs prins Ernst-August van Hannover, gehuwd met Caroline van Monaco, bij een bezoek aan de tentoonstelling verplicht was op zijn pas te komen tegen de muur van het paviljoen van Turkije, wat wel in de goede aarde terecht kwam, maar zeker niet bij de Turken die langs diplomatieke weg hun ongenoegen uitten tegen dit prinselijk bezoek..

Onze toer van de Oostendse waterplaatsen heeft ons een stukje geschiedenis van de stad aan zee laten zien en bovendien de vele voordelen getoond van de door de Romeinen uitgevonden en door de Fransen gedoopte "*Vespasiennes*".

Er zijn er wellicht nog meer die ik niet heb gekend of vergeten ben te vermelden, mijn verontschuldigen: mijn capaciteiten zijn beperkt. De brave man die van zijn spaarzaame echtgenote de lijst kreeg met de gelegenheden waar men zonder betalen en consumeren zijn overvloedige vloeistoffen kon kwijtspelen, is al sinds jaren bij de Heer. Hij heeft deze lijst, die wellicht nog talrijke nieuwe "tuyaux" bevatte, meegenomen in het graf. Waar hij nu is zal hij ze wel niet meer nodig hebben, maar op sommige ogenblikken missen we zijn lijst nog het meest.

PLATE-VEILING 2001

Voor de veiling 2001 werden de volgende schikkingen genomen :

1. De aanbieder moet een getypte, of minstens zeer goed leesbaar geschreven, lijst met de te veilen stukken overmaken aan J.P. Falise, H. Serruyslaan 78/19, Oostende en dit ten laatste tegen 10 januari 2001. Ieder stuk MOET een minimum van beschrijving (maar hoogstens 2 lijnen) omvatten.
2. De geschatte waarde per stuk moet minstens **100 Fr.** bedragen.
3. De lijst wordt door het bestuur nagezien met mogelijkheid tot schrapping van bepaalde stukken.
4. De avond van de veiling zal deze lijst te koop zijn.
5. Het bestuur houdt zich het recht voor de veiling te annuleren indien het aanbod te schraal is.
6. Verder blijven de vroegere schikkingen van toepassing :
 - een % komt ten goede van De Plate. Dit procent wordt vastgesteld op 20 % dat afgehouden wordt van de verkoopsom
 - de stukken (boeken, foto's, affiches, plannen, enz. maar geen breekbare voorwerpen) moeten betrekking hebben op Oostende of de kuststreek.
7. Indien nodig verschijnen verdere schikkingen in ons volgend tijdschrift.